

НОВА ЕРА ЛІКУВАННЯ РАКУ ВЖЕ В УКРАЇНІ

Онкологічні захворювання давно зайняли одну із лідируючих позицій серед причин смертності в усьому світі. У зв'язку з тим, що у лютому відзначаються Всесвітній день боротьби з онкологічними захворюваннями (4 лютого) та Всесвітній день онкохворих дітей (15 лютого), провідні українські експерти на прес-конференції «Імуноонкологія — нова ера у лікуванні раку вже в Україні» розповіли про проблему онкологічних захворювань в Україні та перспективи лікування для таких пацієнтів.

4

Відкрив захід **Олексій Ковальов**, професор, доктор медичних наук, головний експерт МОЗ України зі спеціальності «Онкологія», завідувач кафедри онкології Запорізької медичної академії післядипломної освіти, наголосивши, що рак залишається основною медико-біологічною та соціальною проблемою в Україні та у всьому світі. Розповсюдження раку розпочалося у ХХ ст., коли внаслідок різноманітних факторів значно збільшилася тривалість життя людей, а отже, і з'явилися захворювання, що пов'язані з процесами старіння організму. Рак — це еволюційний процес виживання багатоклітинних організмів, що тривав мільйони років. Тому, звичайно, боротися з такими захворюваннями вкрай важко.

Прогрес не стоїть на місці. Експерт відмітив, що за останнє століття лікування раку, як і його розуміння, значно розширилися. І від традиційного хірургічного методу лікування ми перейшли до хіміо-, променевої та таргетної терапії та останнього слова в лікуванні онкологічних захворювань на сьогодні — імунотерапії.

«Сьогодні спрямованість лікування онкологічних захворювань нарешті змінилася з боротьби з клітинами пухлини на стимулювання власних сил організму, — зазначив О. Ковальов. — Завдання медицини нині — перетворити рак на хронічне захворювання зі значною очікуваною тривалістю

життя. Такого людство змогло досягти в лікуванні цукрового діабету, коли після винайдення інсуліну очікувана тривалість життя хворих збільшилася з одного до десяти років. Цього ж необхідно досягти і в лікуванні онкологічних захворювань».

Експерт відмітив, що імунотерапія — це метод лікування, що є максимально фізіологічним для нашого організму та дає змогу досягти значного прогресу в лікуванні раку з мінімальною шкодою для здорових клітин організму. Метою імунотерапії сьогодні є не вбивство ракової клітини, а модифікація клітин імунної системи (Т-лімфоцитів) для боротьби безпосередньо з клітинами пухлини.

Кожний тип раку, яких на сьогодні налічується більше 250, має свої механізми розвитку та методи лікування. Проте імунотерапевтичні препарати, що стимулюють загальнофізіологічні процеси організму, можуть використовуватися при онкопатології різноманітних типів та локалізації.

Сьогодні спрямованість лікування онкологічних захворювань нарешті змінилася з боротьби з клітинами пухлини на стимулювання власних сил організму.

Експерт наголосив на важливості використання доказової медицини, що підтверджує необхідність використання того чи іншого методу лікування, діагностики

тощо. Такими доказами є результати багатоцентрових рандомізованих клінічних випробувань, на основі результатів яких і приймається рішення про ефективність чи неефективність лікування.

Якщо говорити про перший зареєстрований в Україні імунотерапевтичний препарат (пембролізумаб), то його показаннями до застосування на сьогодні вже є лікування локально прогресуючого та метастатичного недрібноклітинного раку легень (НДРЛ) та меланоми (раку шкіри). Дослідження продовжуються в 30 напрямках, за результатами досліджень очікуються й нові можливості застосування.

Також науковець звернув увагу присутніх на питання профілактики онкологічних захворювань. В Україні щорічно виявляють близько 160–180 тис. випадків вперше діагностованих онкологічних захворювань, з яких основним онкологічним кілером на сьогодні є рак легень. Досягти прогресу в цьому питанні допоможе жорстка анти-тютюнова кампанія. Прикладом успішності таких заходів, на думку доповідача, є Німеччина за часів Гітлера. «Так, він був тираном. Проте він дуже боявся померти від раку, тому зробив так, щоб вся країна кинула палити. Саме німецькі лікарі довели зв'язок між тютюнопалінням та розвитком онкологічних захворювань. За роки його правління кількість онкологічних хворих в Німеччині суттєво зменшилася», — зазначив експерт.

Особливу увагу, на думку О. Ковальова, необхідно також приділити первинній профілактиці раку та ранній діагностиці цієї патології, а саме профілактичним скринінгам, особливо для осіб, що належать до груп ризику. Факторами ризику є вік (більше 50 років), адинамія (малорухливий спосіб життя), надмірна маса тіла, інфекційні захворювання, генетична схильність, професійні особливості (шкідливе виробництво та ін.). Рак — це хвороба, що піддається лікуванню на ранніх стадіях.

«На жаль, злоякісні новоутворення шкіри з кожним роком уражують все більше людей у всьому світі, й Україна — не виняток. Меланома — одна з найпідступніших і найагресивніших злоякісних пухлин шкіри, для якої характерні висока летальність, низька виживаність і негативний прогноз. Рак шкіри є захворюванням привілейованих «білих» людей, його поширеність прямо корелює з достатком громадян тієї чи іншої країни», — наголосив **Сергій Коровін**, професор, доктор медичних наук, заступник директора з наукової роботи Національного інституту раку, завідувач науково-дослідного відділу пухлин шкіри і м'яких тканин.

На думку науковця, саме завдяки соціальному прогресу та покращанню соціального достатку у людей з'явилася можливість подорожувати та змінювати звичний для них клімат на тропічний, відповідно, збільшилася й кількість хворих на меланому, оскільки шкіра людей не пристосована до таких умов. Так, серед європейських країн 1-ше місце із захворюваності на меланому шкіри посідає Швейцарія, далі йдуть Данія, Нідерланди та інші розвинені країни. Це ті держави, де громадяни можуть дозволити собі відпочинок в курортних місцях досить часто, а отже, так само часто піддають шкіру негативному впливу сонця. Україна в цьому списку за рівнем захворюваності знаходиться на 33-му місці.

За останні роки в Україні проводилася досить активна кампанія з профілактики раку шкіри, що призвело до появи такого ефекту, як онкофобія — боязнь виникнення онкологічного захворювання. Люди почали звертатися до лікарів з різними проблемами (пігментні плями, папіломи, родимки та ін.) для діагностування онкологічних захворювань значно частіше, що, в свою чергу, призвело до раннього виявлення захворювання та більш ефективного його лікування.

Обговорюючи питання лікування меланоми, професор відмітив, що імунонкологія дозволила досягти значного прориву в лікуванні онкологічних хворих. Так, на власному досвіді лікар переконався, що раніше при меланомі шкіри 1-річна виживаність гарантувалася кожному третьому пацієнтові, а на сьогодні завдяки імунонкологічним препаратам ця цифра сягнула 85% хворих. Саме тому, на думку С. Коровіна, ці препарати є перспективними в лікуванні онкологічних хворих та дають змогу сподіватися на значне підвищення ефективності лікування раку.

Звичайно, без фармацевтичних компаній, що займаються розробкою інноваційних препаратів та методів лікування, такі результати були б неможливі. Так, про діяльність компанії «MSD», що зареєструвала перший в Україні імунонкологічний препарат та зробила майбутнє доступним для українських хворих вже сьогодні, розповіла **Маргарита Огнівенко**, керівник департаменту інноваційних препаратів «МСД Україна».

Препарат пембролізумаб є першим зареєстрованим в Україні імунонкологічним препаратом класу інгібіторів чекпойнтів.

Компанія «MSD», відома як «Merck & Co» в США та Канаді, — один зі світових лідерів в галузі охорони здоров'я з більш ніж 125-річним досвідом роботи в фармацевтичній галузі, займається створенням, розробкою, виробництвом і реалізацією інноваційних рецептурних лікарських засобів, включаючи біологічні препарати і вакцини, які допомагають зберігати і покращувати здоров'я людей більше ніж у 140 країнах світу.

У портфелі «MSD» представлені засоби для лікування і профілактики онкологічних захворювань, цукрового діабету, гепатиту С, ВІЛ та інших інфекційних захворювань, аутоімунних запальних захворювань, респіраторних інфекцій, хвороб системи кровообігу та ін. Компанія постійно працює над поліпшенням доступу пацієнтів до якісної охорони здоров'я за допомогою цілої низки соціальних ініціатив і партнерських угод.

Так, останні роки «MSD» активно займається вивченням потенціалу застосування імунонкологічних препаратів для лікування різних видів раку.

З цієї метою компанія «MSD» проводить одну із наймасштабніших дослідницьких програм, яка включає більше ніж 400 клінічних досліджень для оцінки ефективності та перспектив застосування імунонкологічного препарату у лікуванні більше 30 типів пухлин. Ці дослідження проводяться на території 15 країн світу, включаючи Україну, для забезпечення доступу до імунонкологічних препаратів для пацієнтів, які потребують нових методів терапії.

Спікер зазначила, що імунонкологічний препарат компанії «MSD» є першим зареєстрованим в Україні лікарським засобом свого класу. Очікується, що препарат з'явиться на полицях аптек України приблизно в квітні—травні 2017 р. Даний лікарський засіб вже зареєстрований та використовується в більше ніж 50 країнах світу, включаючи США, Канаду, Ізраїль, країни Європейського Союзу.

М. Огнівенко повідомила, що компанія «MSD» планує проведення спеціальної програми діагностики для хворих на локально прогресуючий та метастатичний НДРЛ, яка буде фінансуватися повністю за рахунок компанії та діятиме в Україні.

«Звичайно, будь-які онкологічні препарати є високоартісними, й імунонкологічні препарати не є винятком. Проте, враховуючи, що Україна характеризується середнім чи низьким рівнем доходів населення, компанія «MSD» розробляє спеціальний підхід до ціноутворення на імунонкологічний препарат компанії для того, щоб забезпечити більшу доступність для українських громадян необхідного їм лікування», — зазначила доповідач.

*Ірина Бондарчук,
фото Сергія Бека*

*Вперше опубліковано
у «Шоттижневку АПТЕКА»
№ 6 (1077) від 20.02.2017 р.*

ПРО ІМУНООНКОЛОГІЮ

Наше тіло складається з мільярдів клітин, які всі разом підтримують організм здоровим. Термін життя кожної клітини запрограмований. Наприклад, тромбоцит існує 4 дні, а еритроцит — 125 днів. Клітини народжуються, вмирають, а деякі з них в результаті мутацій починають безконтрольно ділитися. Саме такі атипові клітини-мутанти формують пухлину, рак. Ріст злоякісної пухлини відбувається безупинно.

Встановлено, що імунна система є важливою зброєю в боротьбі зі злоякісною пухлиною. Частина білих кров'яних тілець, Т-клітини, виконують роль наших особистих захисників. Вони невинно патрулюють тіло в пошуках інфекцій або інших захворювань і, якщо знаходять їх, агресивно нападають і знищують. Під час таких обходів Т-клітини використовують спеціальні рецептори-сканери, які дозволяють причепитися до клітини, щоб переглянути її на ознаки раку. У сканера є кнопка його виключення — PD-1-рецептор. Якщо Т-клітини знаходять атипову клітку-мутант, вони організують атаку. Але іноді Т-клітини не можуть розпізнати клітину пухлини. Вчені виявили, що пухлинні клітини використовують спеціальні білки як маску, видаючи себе за здорових. Один із протеїнів, який ракові клітини використовують для маскування, називається PD-L1. Коли Т-клітина зчіплюється своїм сканером з білком на клітині пухлини, то ракова клітина, використовуючи білок PD-L1, з'єднується з PD-1-рецептором і вимикає сканер Т-лімфоцита. Така пухлинна клітина здається здоровою для Т-лімфоцита, уникає загибелі і продовжує розмножуватися. Вчені винайшли спосіб заблокувати зв'язок PD-1 і PD-L1, що дозволить Т-лімфоцитам атакувати пухлинну клітину.

Відкриття вченими ефекту уникнення клітиною пухлини імунної атаки зумовило новий напрямок терапії — імунонкологію та створення ліків, інгібіторів імунних чекпойнтів, які блокують взаємодію білків PD-1 і PD-L1. У результаті такого блоку Т-клітини повертають здатність розпізнати клітини пухлини і знищити їх.

Імунонкологія є новою ерою в лікуванні раку, оскільки активує власний імунітет людини проти пухлинних клітин.